

*„Minden nemzet a maga nyelvén lett tudós, de idegenen sohasem”
Bessenyei György*

A Strasbourgi Nyilatkozat nyelvről szóló passzusai

2004. május 31.

Dorogi Bence
10.b

Az Európa Tanács valamennyi tagállama 1995. február 1-jén aláírta a Keretegyezmény a Nemzeti Kisebbségek Védelméről című szerződést. Ez az európai szerződések sorában a 157., és Strasbourgi Nyilatkozat néven került be a politikai köztudatba.

A Keretegyezmény a Nemzeti Kisebbségek Védelméről című nyilatkozat az első, jogilag kötelező, több országot érintő okmány, mely általánosságban a nemzeti kisebbségek védelmét szolgálja. Célja a nemzeti kisebbségek védelmét biztosító jogi elvek meghatározása, amelyeknek tiszteletben tartására az aláíró államok kötelezettséget vállalnak. A szerződés angol illetve francia nyelven, egyetlen példányban készült, amit az Európa Tanács levéltárában helyeztek el.

A preambulumon (magyarul valamely nemzetközi szerződés bevezető része) túl még öt fejezetből áll. Az I. fejezet rendelkezései tartalmazzák bizonyos alapvető elvek általános kimondását, melyek a Keretegyezmény további alaprendelkezéseinek pontosítását szolgálhatják. A II. fejezet a különleges alapelvek jegyzékét tartalmazza. A III. fejezet a Keretegyezmény értelmezésére és alkalmazására vonatkozó különböző rendelkezéseket foglalja magába. A IV. fejezet a Keretegyezmény alkalmazásának ellenőrzését szolgáló rendelkezésekről szól. Végül az V. fejezet az Európa Tanács egyezményeiben és megállapodásaiban szokásos záró rendelkezések mintájára alapított záró rendelkezéseket tartalmazza. A nyelv kérdését a II. fejezetben nyolc cikk fejt ki.

Azért tartotta fontosnak az Európa Tanács a nyelv helyzetének tisztázását, mert a kisebbségi nyelv használata az egyik legfontosabb eszköze annak, hogy az érintettek hangsúlyozzák és megőrizték identitásukat. A kisebbségi nyelvhasználat egyik legfontosabb eleme a szabad véleménynyilvánítás a kisebbség nyelvén. Az aláíró felek kötelezettséget vállaltak ennek elismerésére, és biztosítják nemzeti jogrendszerük keretein belül, hogy a nemzeti kisebbségekhez tartozó személyeket ne érje hátrányos megkülönböztetés a tömegkommunikációs eszközökhöz való hozzájutásban. Biztosítják e személyek számára az engedélyhez kötött rádióadás, televíziós sugárzás megindítását, nyomtatott tömegkommunikációs eszközök létrehozását.

Egy másik fontos elem a kisebbségi nyelv szabad, és beavatkozás nélküli használata magánbeszélgetésben, nyilvánosan, szóban és írásban. Ezért az aláíró felek vállalták, hogy elősegítik a személyek és a közigazgatási hatóságok között a kisebbségi nyelv használatát. Ennek szellemében letartóztatáskor, vádemeléskor

illetve védekezéskor az érintett saját nyelvén vagy ingyenes tolmács segítségével kommunikálhat.

A tagállamok elismerték annak jogát, hogy a kisebbséghez tartozó személyek család- és utónevüket saját nyelvükön használhassák. Továbbá lehetőséget kapnak arra, hogy nevüket visszavegyék azok, akik nevét erőszakkal változtatták meg vagy akiket a múltban kényszerítettek eredeti nevük feladására.

Az aláírók megegyeztek, hogy elősegítik a kisebbségek nyelvhasználatát a cégtáblák, feliratok és egyéb magántermészetű információk saját nyelven történő megjelentetésével. Valamint olyan körzetekben, ahol ezt kívánják, a felek törekedni fognak arra, hogy a helységneveket, utcaneveket és egyéb földrajzi neveket a kisebbség nyelvén is kiírják.

A felek kötelezettséget vállaltak arra, hogy a kisebbség kultúrájának, nyelvének megismerésére az oktatás és a kutatás területén ugyanolyan erőfeszítéseket tesznek, mint a többség kultúrájának megismertetésére. Ez magában foglalja az oktatáshoz, és tankönyvekhez való hozzájutás esélyegyenlőségét, illetve saját kisebbségi oktatási és képzési intézmény létrehozását és működtetését.

A felek elismerik, hogy joga van a kisebbséghez tartozó személynek saját nyelvének megismerésére. Az államok törekednek arra, hogy biztosítsák e személyeknek az anyanyelvük megtanulását vagy a tanulást azon a nyelven. A jog elismerése tehát azt jelenti, hogy az állam az oktatási rendszerének keretein belül lehetőséget teremt a kisebbségi nyelv tanulására, ami adott esetben nyelvórákat, szakköröket, tagozatokat, kétnyelvű iskolát jelent.

A kisebbségi kultúra fenntartásához az adott országon belüli feltételeken túl szükséges a határokon átnyúló kapcsolat. Az aláíró felek vállalták, hogy nem gátolják az országhatárokon átívelő kulturális, illetve nyelvi kapcsolatokat. Például nem akadályozzák a kisebbségek anyaországgal folytatott kulturális, nyelvi kapcsolatát (nyelvi táborok, szavalóversenyek).

Véleményem szerint a szerződés a kisebbségi nyelv kérdésének minden apró területét lefedi, de értéke csak akkor van, ha ezek meg is valósulnak. Magyarország az Európai Unió tagja lett, így egészen biztos, hogy az illetékesek ezt a nyilatkozatot aláírták. Lehet, hogy nem az aláírás tényétől függ, de egyes rendeleteivel magam is találkoztam már. Például a határhoz közeli helységnevek idegen nyelven is ki vannak írva, ugyanakkor nem találtam nyomát eddigi tanulmányaim során a kisebbségi kultúrák jellegzetességeinek.